13
(3551)
2. 7. 2021
Cena 0,40 €

НОВЕ ЖИТТЯ

DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV-UKRAJINCOV SR • ДВОТИЖНЕВИК РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ СР

Вручення державної нагороди України

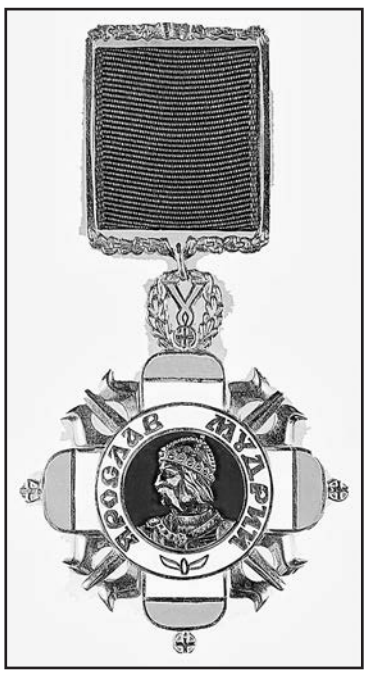

22 червня 2021 р. в Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві відбувся урочистий акт вручення державної нагороди України – ордена князя Ярослава Мудрого V ступеня академікові Національної академії наук України Миколі Мушинкові. За дорученням президента України орден вручив Надзвичайний і Повноважний посол України в Словацькій Республіці Юрій Мушка (на фото). Посол оцінив заслуги Миколи Мушинки перед Україною, його досягнення на ниві науки.

Заступник голови Центральної ради СРУСР Павло Боґдан вручив Миколі Мушинці Вітального листа Центральної ради СРУСР з нагоди його 85-річчя і одночасно за дорученням Президії Світової федерації українських лемківських об'єднань передав йому нагрудний пам'ятний знак СФУЛО. Від імені міста Пряшів привітав Миколу Мушинку заступник приматорки мґр Павол Нойпауер. Поздоровили ювіляра представники установ і організацій, в тому числі старостка рідного села ювіляра Курова Бардіївського округу Марія Шпірко.

Микола Мушинка висловив вдячність Україні в особі посла за визнання його заслуг на ниві україністики.

Віночок українських народних пісень за музичного супроводу Віктора Ґащака та Ігоря Крети майстерно виконала Івета Світок з дочками Іванною і Мартиною.

У художній програмі на музичних інструментах виступили також учні приватної школи мистецтв у Великому Шариші Ярослав Балаж і Сільвія Саболова за супроводу Александри Надьової.

-мі-

▲ *Під час огляду скансену. На фото (зліва): Людмила Ражина, Юрій Мушка з дружиною, Ярослав Джоганик.*

Юрій Мушка побував у Пряшеві та Свидніку

23 червня Надзвичайний і Повноважний посол України в СР Юрій Мушка провів зустріч в Пряшеві із Його Високопреосвященством Яном Баб'яком, митрополитом Греко-католицької церкви. Під час зустрічі були обговорені питання забезпечення релігійних потреб українців в Словацькій Республіці, зокрема можливості проведення Богослужінь українською мовою в східних регіонах Словаччини.

Юрій Мушка висловив вдячність Владиці Яну за сприяння проведенню Богослужінь українською мовою у м. Братислава, а також за духовну підтримку українців, які живуть і працюють у Словаччині.

В той же день Юрій Мушка зустрівся з головою Пряшівського самоврядного краю Міланом Маєрським, з яким було обговорене транскордонне словацько-українського співробітництва на прикордонній зоні Пряшівського краю і Закарпатської області України, а також можливості підтримки культурної діяльності української громади на території Пряшівського краю.

23 червня 2021 р. Юрій Мушка відвідав також місто Свидник. Він відвідав СНМ – Музей української культури і за супроводу директора Ярослава Джоґаника та співробітників музею оглянув музейні експозиції та скансен.

В ході розмови Юрія Мушки з Ярославом Джогаником обговорено перспективу розширення напрямків діяльності музею, а також поглиблення співпраці з українськими музейними установами.

Одночасно посол зустрівся з приматоркою міста Свидник Марцелою Іванчовою.

Приматорка вручила послові книжку українського письменника Словаччини Юліуса Панька.

Ред.

Поезія – то дотик душі

Союз русинів-українців СР в рамках циклу НЕЗНАЙОМІ ЗНАЙОМІ 24 червня 2021 р. провів бесіду з поетесою Марусею Няхай з нагоди її цьогорічного круглого життєвого ювілею. У розмові з модераторкою Євою Олеар присутні мали можливість довідатись про життєвий і творчий шлях Маруся Няхай, її інтересами і творчими планами на майбутнє.

Її творчий профіль у своїй статті розкрив літературний критик Михайло Роман в газеті «Нове життя» (№11 за 2021 рік).

Спостереження Михайла Романа продовжив в ході бесіди голова Спілки українських письменників Словаччини Іван Яцканин. Він, між іншим, сказав: *«Кожна її нова поетична збірка – це, по суті, новий період у її творчості, це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик душі. Відгуки словацької критики на появу її словацькомовної збірки «Siluety» у перекладі Валерії Юричко засвідчила, що її поезія вже давно переступила місцевий поріг та водночас не втратила те, чим вона заманює шанувальників художнього слова. Це поезія з оригінальним поетичним баченням світу».*

▲ *На фото (зліва): Іван Яцканин, Єва Олеар, Маруся Няхай.*

Спілка українських письменників Словаччини привітала Марусю Няхай вітальним листом. Президія ЦР СРУСР нагородила Марусю Няхай бронзовою медаллю, яку вручив їй заступник голови ЦР СРУСР Павло Боґдан.

Тут же присутні мали можливість оглянути фотографії Марусі Няхай з її сімейного архіву.

В ході вечора поряд з поезією звучала музика, в тому числі вірші, покладені на музику вже покійним чоловіком Марусі Няхай, музикантом і композитором Вацлавом Дворжаком.

-мі-

В Ждині відбудеться традиційна «Лемківська ватра»

Головна управа Об'єднання лемків у Польщі звернулася до Центральної ради Союзу русинів-українців СР із запрошенням взяти участь у черговому Святі лемківської культури – 39 «Лемківській ватрі», яку Об'єднання лемків у Польщі запланувало провести на ватряному полі **в Ждині 16 – 18 липня 2021 року.**

Офіційне відкриття «Лемківської ватри» відбудеться у суботу, 17 липня 2021 р., о 15.30 год.

Заразом організатори запросили на «Лемківську ватру» як фольклорні ансамблі русинів-українців, так і співаків, але і широку громадськість з Північно-Східної Словаччини, яка кожного року радо приходить на це неповторне свято народної культури.

67 Свято культури русинів-українців Словаччини

6. – 8. 8. 2021

СВИДНИК

▲ *17 червня 2021 р. у Свиднику відбулось виїзне засідання Президії Центральної ради Союзу русинів-українців СР. В ході засідання були намічені основні напрями діяльності СРУСР на ділянці культури у післяпандемічний період, головним чином, деталізація програмно-організаційного забезпечення* ***67 Свята культури русинів-українців Словаччини, яке відбудеться 6 – 8 серпня 2021 року у Свиднику.*** *Під час засідання за дорученням Президії Світової федерації українських лемківських об'єднань заступникові голови ЦР СРУСР Павлові Боґдану було вручено нагрудний пам'ятний знак СФУЛО. Нагрудним знаком було нагороджено також Миколу Мушинку та Івана Лабу, яким пам'ятний знак буде вручено додатково.*

На фото члени Президії ЦР СРУСР у перерві засідання.

Притягальна сила мистецтва

(В Пряшеві можна оглянути виставку картин Йосифа Мулика і Ладислава Цупера)

18 червня 2021 р. в Словацько-українському культурному та інформаційному центрів в Пряшеві була відкрита виставка картин Йосифа Мулика (нар. 12.12.1944) і Ладислава Цупера (нар. 23.6.1952) під назвою «Вибір з творчості».

Як сказав на відкритті виставки заступник голови ЦР СРУСР Павло Боґдан, обидва автори по-робочому зустрічалися колись в редакції пряшівського українського журналу «Дружно вперед», а нині зустрічаються перед українською і словацькою громадою на спільній виставці картин.

Перший з авторів картин відомий читачам як відомий журналіст і репортер, автор прози «Палітра» (1986), а другий передусім як художній фотограф.

Доц. д-р Ева Душенкова, PhD. з Пряшівського університету їх творчість охарактеризувала як шлях пошуку в світі мистецтва, на цей раз у світі образотворчого мистецтва.

Йосиф Мулик представився на виставці пейзажами, фігуральними композиціями, до яких увагу приманює прекрасна композиція кольорів.

▲ *Під час вернісажу. На фото (зліва): Ладислав Цупер, Йосиф Мулик, Ева Душенкова, Павло Боґдан.*

В свою чергу, Ладислав Цупер, який профільно презентує себе передусім як автор художньої і репортажної фотографії, проте. як показують його картини, спонтанно прилипає і до образотворчого мистецтва. Тут пейзажі переплітаються з архітектурою, кожен тут може знайти свою красу.

Виставка і справді стала багатолюдною: тут зібралися любителі і творці мистецтва, художники, фоторепортери, журналісти з різних кутків Східної Словаччини, не лише з Пряшева чи Кошиць, але і з Липан, Сабинова, Свидника, Сечівців та інших міст.

Виставка відкрита до 25 липня 2021 р.

-мі-

З листів до мене

Радісна зустріч

У квітні 1993 року я отримав дуже милого листа від учительки Орябинської основної школи Анни Чаброової, яка, крім іншого, пише: «З великою радістю зустріли день мої діти свою «Веселку». Радіють вони, тішусь і я, бо принесла багато матеріалів, якими будемо користатися на уроках читання.

Дякую за надрукований матеріал, а одночасно повторюю просьбу: будь добрий, Юрку, щось надішли ромчатам Бандийовим, які вже третій рік передплачують «Веселку». Передплатили і на наступний, хоч з грошима в родині скрутна ситуація. Зробиш нам, а особливо мені, велику радість, а «Веселці» придбаєш дальших передплатників. Робиш прекрасну роботу. Най Ті в ній служить здоров'ячко».

Що сказати? Нічого! Подарунок «циганчатам» я надіслав. А до Орябини заходив кілька разів на бесіди з читачами.

Юрій ДАЦКО.

Шевченківський літературно-музичний вечір

Нарешті, після довгих місяців бездіяльності із-за пандемічної ситуації, Словаччина дісталася до цифр, які поки що дозволяють організувати культурні акції. Цим скористалось багато організацій, не виключаючи тих, які працюють в рамках національних меншин.

Винятком не є ні Музично-драматичний ансамбль ім. Тараса Шевченка, який з задоволенням зорганізував 24-ого червня в Будинку культури «Ружинов» у Братиславі літературно-музичний вечір до 207-ої річниці з дня народження Тараса Шевченка, спочатку планований на березень.

З дотриманням усіх епідеміологічних норм ансамбль здійснив дуже вдалий концерт, перетканий словом про життя Тараса, декламацією його віршів та піснями на слова поета.

У концерті взяв участь Надзвичайний і Повноважний посол України в Словаччині Юрій Мушка з дружиною та працівниками посольства.

Після повторення знайомих фактів з життя Шевченка, глядачам було запропоноване відео з маловідомими фактами з його життя, між іншими, наприклад, з фактом, що ім'я Шевченка несе один з кратерів планети Меркур, чим Шевченко опинився між такими особистостями, якими є Брамс, Бетховен, Бах чи Пучіні, ім'я яких несуть також кратери на Меркурі та різні інші маловідомі факти з життя Тараса.

На концерті показались любителі генія Шевченка крізь покоління.

Початок належав наймолодшому поколінню – учням Недільної української школи віночком віршів та пісень чи грою на скрипці. Талановиті діти підготували вчительки Оля Острогляд, Марія Ткаченко, Наталія Савчук та Тетяна Петюренко під керівництвом директорки школи Марії Рибак.

Найстарше покоління, нібито пра-пра-прабатьків, репрезентувала пані Ольга Грицак чудовою декламацією уривків з віршів Шевченка, тут необхідно згадати її геніальність, що у віці понад 85 років вона безпомилково все декламує напам'ять. У виконанні її чоловіка, Василя Грицака, Заслуженого діяча мистецтв України, у супроводі Раймунда Каконі з гідністю прозвучала пісня *На високій дуже кручі.*

Ну, а творчість Шевченка посередництвом пісень на слова Тараса Шевченка приблизили публіці солісти та хор. Пісні *Ой маю, маю я оченята, Кохана, Зоре моя вечірняя, Не тополю високую,* чи *Не женися на багатій* у виконанні членів Словацького філармонічного хору Миколи Ердика та Мартіна Мікуша, та солісток ансамблю Александри Мікушової та Валерії Домінікової були більш ніж достойною пошаною Кобзареві. Надзвичайно теплу атмосферу в залі підкреслив професіональний музичний супровід, а саме Ігор Коцаба – член оркестру Словацького національного театру – скрипка, Раймунд Каконі – професор Академії мистецтв у Братиславі – акордеон та корепетитор Словацького національного театру Бранко Ладіч – фортепіано.

Хор Музично-драматичного ансамблю Тараса Шевченка, хормейстером та диригентом якого є Ладіслав Саболчак, напевно, відчуваючи дорогоцінний момент бути після довгого часу ізоляції разом, заспівав пісні *Реве та стогне Дніпр широкий, Ой діброво* та *Заповіт* аж навіть на професіональному рівні. Виступ бажалося закінчити оптимістично, тому хор закрив програму бажанням *Дай же, Боже, добрий час* посередництвом однойменної пісні.

Поодинокі пісні були перетканні вступним словом модераторів Марти Каконі та Михайла Калиняка.

Лишається тільки надіятись, що пандемічна ситуація не стане гіршою і колективам знову можна буде повною силою працювати і приносити публіці багату художню насолоду, яким був і здійснений концерт до 207-ої річниці від дня народження Тараса Шевченка.

Марта КАКОНІ.

Алена Котванова – нова директорка

Фонду підтримки культури національних меншин

Відбіркова комісія прийняла рішення щодо результатів процедури відбору на посаду директора Фонду підтримки культури національних меншин у вівторок, 22 червня 2021 р., після публічних слухань. На основі бальної оцінки відбіркової комісії міністерка культури Наталія Міланова призначає Алену Котванову новою директоркою Фонду підтримки культури національних меншин (KULT MINOR).

Міністерство культури оголосило процедуру відбору 20 квітня 2021 року. До 20 травня 2021 року Міністерство культури отримало чотири заявки на відбір, а саме від трьох кандидатів та одної кандидатки: Едуарда Чонки, Алени Котванової, Калмана Петеца та Юліуса Петруса. До публічних слухань один з кандидатів, Юліус Петрус, скористався своїм правом зняти участь у конкурсі. Під час публічних слухань, які відбулись у Великому залі Міністерства культури Словацької Республіки 22 червня, два кандидати та один кандидат нарешті представили себе членам комісії, а також громадськості.

Процедура відбору регулювалась правилами нової міністерської директиви про відбір, який гарантує чесну, відкриту та прозору процедуру.

Д-р Алена Котванова працює в офісі Уповноваженого уряду Словацької Республіки у справах національних меншин з 2013 року. Водночас вона обіймає посаду секретарки Комітету національних меншин та етнічних груп, найвищої платформи участі національних меншин.

Фонд підтримки культури національних меншин створений Законом № 138/2017 та є незалежною державною установою, метою якої є підтримка та стимулювання культури національних меншин у галузі культурної та наукової діяльності національних меншин, зокрема шляхом створення механізмів підтримки для створення та поширення культурних та наукових цінностей. Виконуючи свою місію, KULT MINOR сприяє реалізації культурної політики Словацької Республіки та Європейського Союзу у сфері підтримки розвитку національних меншин.

Джерело: МК СР

Нова емблема галереї Дезидерія Миллого

«Нижній» Свидник прикрашений новою дерев'яною емблемою художньо-історичної експозиції Галереї Дезидерія Миллого.

За реставруванням стоїть колектив працівників СНМ – Музею української культури на чолі з директором Ярославом Джоґаником.

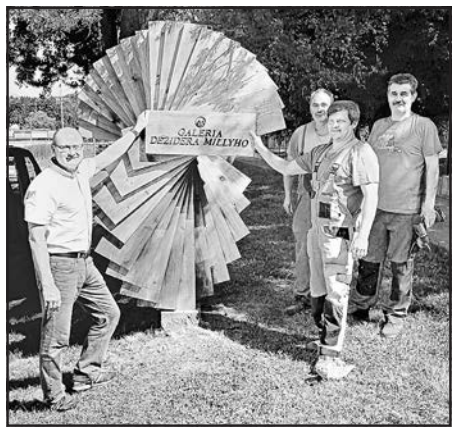

▲ *На фото (зліва): Я. Джоґаник, М. Тхир, Р. Василенко та М. Пергач.*

Одне з багатьох зобов'язань «Року Дезидерія Миллого», оголошеного з нагоди 115-ї річниці з дня народження та 50-ї річниці смерті народного художника, було виконано.

Протягом багатьох років пластика послужить не лише відвідувачам галереї, а й мешканцям міста Свидник.

СНМ – МУК

«І кожен фініш – це, по суті, старт»

Навчальний рік 2020-2021 був незвичайним від самого початку. У ньому було все: і короткий період традиційного і як ніколи бажаного навчання в класах, постійні вимірювання температури, дезінфекція рук і маски на обличчях, і тривале дистанційне навчання, і День Святого Миколая, і святкове закінчення навчального року. За цей рік і діти, і батьки, і вчителі школи навчилися багатьом корисним речам: бути відповідальними й самостійними, адаптуватися до мінливого освітнього середовища, ще більше цінувати моменти «живого» спілкування.

Цьогоріч вихованці школи вперше взяли участь у дистанційних міжнародних заходах до 150-річчя від Дня народження Лесі Українки та Дня Святого Миколая, організованих Товариством зв'язків з українцями за межами України «Україна-Світ», та в І Міжнародному фестивалі-конкурсі учнівської та студентської творчості імені Марії Фішер-Слиж «Змагаймось за нове життя». А ще були флешмоби до 150-го Дня народження Лесі Українки, традиційних березневих Шевченківських днів, Міжнародного дня вишиванки.

Шкільний рік, що минув, для Української школи в Братиславі відзначився й підписанням договору про співпрацю з Міжнародною українською школою. Тепер наші учні за бажанням можуть паралельно здобувати повну загальну середню освіту в Україні, отримавши по завершенню навчання атестат державного зразка. Учителі ж нашої школи надають методичну, організаційну та частково академічну підтримку.

Незважаючи на всі складнощі та недоліки дистанційного навчання, воно мало й свої переваги. До уроків змогли долучитися учні не лише з Братислави, а й з інших міст і містечок, на уроках ми не лише вчилися, а й знайомилися з домашніми улюбленцями та дізнавалися про хобі один одного. Учителі школи безмежно вдячні батькам за постійну підтримку та готовність до співпраці. Разом ми довели, що спільними зусиллями можна досягти мети!

Приємно відзначити, що вже кілька років поспіль Українська школа в Братиславі гуртує українську громаду. З ініціативи нашої директорки та ідейної натхненниці пані Марії Рибакової ми організували зустріч у вишиванках до Міжнародного дня вишиванки та Дня Незалежності України. Раді, що до цих зустрічей долучається щораз більше людей.

24 червня наш навчальний рік офіційно закінчився. Закінчився також незвично: не в приміщенні школи, а концертом до Шевченківських днів у Будинку культури «Ружинов», смаколиками та корисними подарунками – флікерами з котом Інжиром від Агенції сталого розвитку «Хмарочос». Сподіваємося, наші учні теж будуть котиками та носитимуть флікери.

Бажаємо всім гарного літа, насиченого подорожами, довгоочікуваними зустрічами та незабутніми спогадами! До зустрічі в новому навчальному році!

Тетяна Петюренко,
вчителька Української школи в Братиславі.

▲ *Картини українського художника-модерніста Івана Кульця (1880 – 1952) постійно привертають увагу спеціалістів. Нещодавно виставка картин художника експонувалась в Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві, де її мали можливість оглянути жителі Пряшеві, а також студенти 2 і 3 класів пряшівської Гімназії з українською мовою навчання з вчителькою Іветою Світок.*

Іван Кулець – один із засновників відомої Української студії пластичного мистецтва в Празі. Його картин виставлялись в Парижі, Відні, Празі. У картинній галереї СНМ – Музею української культури у Свиднику зберігаються 228 творів (із них 95 – завершені картини і скульптури, а також етюди, графічні шкіци), 20 – у Національній галереї у Празі.

Фото Ладислвва Цупера.

Сторінки минулого (34)

БУКОВЕЦЬ – BUKOVCE (окр. Стропків)

Історичні назви:

Великий Буковець – Bokoch (1379), Bokouch, Bokwa, Bwkolch (1414), Bukocz (1682), Bukowcze (1773), Veľké Bukovce (1927), по-угорськи Sárosbukóc, Nagybukóc.

Малий Буковець – Bukocz, пізніше Zemplínske Bukovce (1920), Malé Bukovce (1927); по-угорськи Zemplénbukóc, Kisbukóc.

Хотарні назви: Грунь, На Углисках, На Штвртi, Меджі ярками, За Ставенцом, На клині, На Стаї, Рінь, Підмаковське, Під Лищов дебрьов, Круг, Петрянська, Під горов, Паствина, Гора, Над горов, Над водов. Кут, За ярком.

Список населених пунктів Лемківщини фіксує село як Буковець. Василь Латта кінцем 50-х – на початку 60-х років XX ст. вивчав специфіку мови ще окремо двох сіл – Великого і Малого Буківця (див. «Атлас українських говорів Східної Словаччини (1991). Подібно Буковець фіксує Микола Мушинка в довіднику «Národnostná menšina pred zánikom?» (2011). Натомість «Краєзнавчий словник русинів-українців. Пряшівщина» (1999) Ф. Ковача наводить село в множинній формі – Буківці. Поруч з Великим і Малим Буківцем у довіднику «Наші місцеві назви і як їх уживати» (1994) О. Лазорика наявна назва села і як Буківці.

Село виникло об'єднанням 1964 року Великого і Малого Буківця.

Стат.: Великий Буковець – 1828 – 63 буд., 471 жит., 1869 – 313, 1921 – 297, 1940 – 411, 1948 – 338, 1961 – 435; пл. хот. 871 га. – Малий Буковець – 1869 – 67 жит., 1921 – 76, 1940 – 120, 1948 – 80; пл. хот. 255 га. Буковець – 1970 – 488, 1980 – 512, з т. 501 слов., 9 укр., 1991 – 106 буд. (8 незас.), 508 жит., з т. 460 слов., 37 рус., 7 укр., 1 рос., 3 чеськ.; 233 гр.-кат., 223 р.-кат., 1 прав., 2 єв., 40 невст., 2001 – 590 жит, з т. 542 слов., 35 русин., 3 укр., 22 р.-кат., 544 гр.-кат., 6 прав., 2011 – 524 жит., з т. 441 слов., із 125 ромів до своєї національності зголосилися лише 2 роми, 50 рус., 7 укр., 1 чеськ., 2 нім., 21 невст., 29 р.-кат., 448 гр.-кат., 9 правосл., 3 євангр. авзбур. віросп., 4 Свідки Єгов., 4 без, 27 невст., 2013 – 531 жит., 2017 – 536.

Великий Буковець лежав на правому березі Хотчанки і належав до Шариської жупи, Малий Буковець – на лівому березі і належав до Земплинської жупи.

Вперше у документах Великий Буковець згадується 1379 р., проте грамоти засвідчують, що село вже існувало перед тим, належало шляхетському роду Цударів. Назва походить від слова бук, навколо був буковий ліс. Село заснували поселенці з шолтисом на маєтку панства Сорочин. У XV ст. було частиною Маковицького панства, від 1569 р. належало Стропківському панству. Кінцем XV ст. землевласники тут заснували митницю.

В 1600 р. тут було 11 домогосподарств і 1 чи 2 господарства шолтисів.

Від половини XVI ст., коли був заснований Малий Буковець, для розрізнення використовували назву Великий Буковець.

В урядовому лексиконі Угорщини 1773 р. село зазначене як чисто руське. Згідно з релігійним переписом 1806 р. село зазначене як греко-католицьке з руською мовою проповіді. Церковна метрика велась від 1754 р.

З 1767 р. належало родині Сірмаї. Під час 1-ої світової війни село попало у фронтову лінію. Населення займалось землеробством. У кінці XIX ст. масова еміграція селян за океан. 1929 р. почала працювати лісопилка фірми «Salamum Rosenberg». Під час 2-ої світової війни село значно пошкоджене. У 1947 р. в Україну оптувало понад 20 сімей. 1958 р. проведена електрифікація, 1959 р. засновано сільськогосподарську артіль – ЄСГА.

Як наводить Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 1. časť, Малий Буковець вперше у письмових документах згадується 1652 р. як частина Маковицького домену, від половини XVIII ст Кеґлевичам. Проте урбарій Стропківського панства з 1557 р. точно засвідчує заснування села. Заснував його в червні 1555 року шолтис з волоськими-руськими підданими. З того часу 12 років не платили податки ні Стропківському панству, ні королю. Від 1567 р. волоські поселенці вже платили податки королю від 4 господарств, а в 1582 р. – від двох господарств.

Василіянський монастир на Буковій Гірці 1782 р. став маєтком Мукачівської єпархії. Населення займалося землеробством, випалюванням дерев'яного вугілля. Наведені вище соціально-економічні зміни у Великому Букцівці стосуються і Малого Буківця. У 1972 р. в об'єднаному селі побудовано водопровід, у 1972-74 рр. – будинок культури, 1993 р. проведена газифікація села. У 1891 р. збудовано будинок школи, 1957-60 рр. – новий будинок школи. 1991 р. побудовано церкву. Тут народилися: філолог Арсеній Коцак (1737-1800), лікар, історик культури Іван Шлепецький (1907-1976), культурно-освітній діяч, педагог Андрій Шлепецький (1930-1993), актор УНТ Павло Маскалик (1942).

-мі-

УКРАЇНА І НАТО: ЩО ДАЛІ?

Тридцять років тому, 1 серпня 1991 року, колишній Президент США Джордж Г. В. Буш заявив у своїй промові у Києві, яку пізніше ознаменували як Промову «Котлета по-київськи», що: *«Деякі люди закликали США вибирати між підтримкою Президента Горбачова та підтримкою самостійно налаштованих лідерів по всій території СРСР. Я вважаю це неправильним вибором. Заради справедливості треба відзначити, що Президент Горбачов досягнув дивовижних речей, і його політика гласності, перебудови та демократизації вказує на цілі свободи, демократії та економічної волі. [...] Проте свобода – це не те саме, що незалежність. Американці не підтримають тих, хто прагне незалежності, щоб замінити далеку тиранію місцевою деспотією. Вони не допоможуть тим, хто пропагує суїцидальний націоналізм, заснований на етнічній ненависті».*

Через двадцять три дні, а саме 24 серпня 1991 року, Україна проголосила свою відновлену незалежність. Відновлення незалежності України фактично призвело до розпаду Радянського Союзу на 15 незалежних держав. Прямий результат оновленої незалежності України явно відповідав найкращим інтересам НАТО та його держав-членів.

Зрештою, незважаючи на Промову «Котлета по-київськи» Президента Буша, всі держави-члени НАТО визнали незалежність України. Пізніше радник Президента США Джиммі Картера з питань національної безпеки Збігнєв Бжезінський писав: «Не можна переоцінити, що без України Росія перестає бути імперією, але з Україною, підпорядкованою, а тоді підкореною, Росія автоматично стає імперією».

На жаль, НАТО ще не повністю зрозумів цю політичну реальність та його унікальну можливість змінити хід історії та забезпечити мир, безпеку та стабільність у цьому ключовому регіоні світу.

Ось чому під час Бухарестського саміту у 2008 році НАТО стримався під тиском Росії і не запропонував Україні та Грузії План дій щодо членства в НАТО. Цей момент нерішучості НАТО спонукав Росію вторгнутися до Грузії через чотири місяці, а потім до України – через шість років.

Незважаючи на це гірке євроатлантичне розчарування, українці продовжували будувати свою державу та активно брати участь у процесі інтеграції України до Європейського Союзу, що врешті призвело до підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною.

З іншого боку, Путін публічно заявив, що «розпад Радянського Союзу був найбільшою геополітичною катастрофою 20 століття» і намагався відтворити його будь-якими способами за будь-яку ціну до 2015 року під виглядом Митного союзу, пізніше Євразійського економічного союзу, який для своєї значимості обов'язково повинен був охоплювати Україну.

Україна скасувала цю велику справу російського Президента феноменальним Євромайданом, який не лише вигнав четвертого Президента України в Росію, але й засвідчував волю України розлучитися з радянським минулим і рішуче рухатися вперед у напрямку до Європи.

Цей надзвичайно важливий поворот подій також відповідав найважливішим інтересам НАТО та його держав-членів.

Однак Україні довелося заплатити дуже високу ціну за своє визначальне геополітичне рішення. Дійсно, у відповідь на свою сором'язливу неспроможність відтворити Радянський Союз, російський деспот з його величезним імперіалістичним апетитом вторгся в Крим та частину східної України в 2014 році.

З тих пір, внаслідок військової агресії Росії, лише в окупованій Донецькій та Луганській областях було вбито понад 14 000 осіб та понад 30 000 поранено, та в даний час в Україні перебуває понад 1,5 мільйона внутрішньо переміщених осіб.

Незважаючи на цю критичну пожертву, Україна мужньо зробила крок далі і 7 лютого 2019 року Верховна Рада України внесла зміни до Конституції України та встановила стратегічний курс України на повноправне членство в Європейському Союзі та НАТО.

Україна також реалізовувала цей стратегічний курс, співпрацюючи з НАТО щодо безпеки в Чорноморському регіоні та роблячи свій суттєвий внесок в операції Альянсу, Сили реагування НАТО та навчання НАТО.

Це все, безперечно, відповідає найкращим інтересам НАТО та його держав-членів. Однак цього виявилося все ще недостатньо для НАТО, щоб запропонувати Україні довгоочікуваний План дій щодо членства в НАТО під час Брюссельського саміту НАТО 14 червня 2021 року.

Натомість історія повторилася, коли Путін попередив, що членство України в НАТО буде «червоною лінією» і НАТО несміливо заявив у своєму Комюніке Брюссельського саміту, що: «69. Ми повторюємо рішення, прийняте на Бухарестському саміті 2008 року про те, що Україна стане членом Альянсу з Планом дій щодо членства (ПДЧ) як невід'ємною частиною процесу; ми підтверджуємо всі складові цього рішення, а також наступні рішення, включаючи те, що кожен партнер буде оцінюватися по суті. [...]»

Для українців, які захищають незалежність України і тим самим зупиняють подальші військові просування Путіна на Захід, Комюніке Брюссельського саміту НАТО 2021 року не дає Україні нічого більш конкретного відносно Плану дій щодо членства в НАТО. Тому, згадуючи Промову «Котлета по-київськи», українці це комюніке можуть сприймати як Комюніке бельгійського «Курячого Ватерзою».

Як і в той час, коли Україна сміливо проголосила свою відновлену незалежність через 23 дні після Промови «Котлета по-київськи», потрібно тепер, щоб Україна та її діаспора неухильно продовжували євроатлантичний курс України, доки Україна не досягне своїх конституційних цілей щодо повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО.

Евген ЧОЛІЙ,
Президент Громадської організації «Україна-2050»
Президент Світового Конґресу Українців (2008-2018 рр.)
www.ukraine-2050.org

До Дня Незалежності в Київ привезуть оригінал Конституції Пилипа Орлика 1710 року

Президент України Володимир Зеленський анонсував, що до 30-річчя Незалежності України у Київ зі Швеції привезуть оригінал першої української Конституції Пилипа Орлика 1710 року.

За словами президента, Конституцію разом із булавами гетьманів Пилипа Орлика та Івана Мазепи можна буде побачити у Софійському соборі.

Пряма мова: «За 311 років ця Конституція ніколи не була на батьківщині. Це неправильно, несправедливо і це потрібно виправити. Так можна описати діалог, який ми вели декілька місяців із владою Швеції, де зберігається оригінал Конституції».

Додатково: Зеленський сказав, що Національний архів Швеції вже передав Україні три копії документа. І одна з копій вже вранці була виставлена у фойє Верховної Ради. Друга перебуватиме в Офісі президента, третя – в Конституційному Суді України після його оновлення та перезавантаження.

Довідка: Конституція Пилипа Орлика – договори та постанови Прав і вольностей Війська Запорозького – конституційний договір гетьмана Війська Запорозького Пилипа Орлика зі старшиною та козацтвом, який визначав права та обов'язки всіх членів Війська. Укладено 5 квітня 1710 року в місті Бендери під час обрання Орлика гетьманом.

Від усієї старшини та козацтва конституцію Орлика підписав кошовий отаман Кость Гордієнко. Вона мала бути ратифікована шведським королем Карлом XII, в разі його перемоги в Північній війні. **Написана латиною та староукраїнською мовою**. Складається з преамбули та 16 статей. Україномовний оригінал Конституції зберігається в Москві у Російському державному архіві давніх актів.

Латиномовна копія XVIII століття зберігається в Стокгольмі у Національному архіві Швеції (тека «Справи Козаччини»). До архіву документ потрапив після розкопок на сільськогосподарських угіддях. Його знайшли в глиняному горщику, згорнутим у сувій. На думку шведських вчених, документ переписав Пилип Орлик для вручення дипломатам європейських держав.

Українська правда, 28 червня 2021 р.

Гумор

Давав вам даколи ваш сусід дроґы?
– Ні, ніґда.
– А його жена?
– Перебачте, пан капітан, але ту ся бавиме о дроґах, ні?

* * *

– Ганько, однесь бабці пирогы..!
– Добрі, мамко...
– А не забудь, з бандурками по 10 центів а зо сыром – по 15.

Програма радіо

2.7.2021 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
3.7.2021 – субота
19.00 – 20.00 – Клуб особистостей, русинський
20.00 – 20.30 – Громадянський клуб, реприза
20.30 – 21.00 – Музика національностей
21.00 – 22.00 – Національний журнал український
22.00 – 23.00 – На словечко, реприза
4.7.2021 – неділя
21.00 – 22.00 – Там, у нас, реприза
22.00 – 22.30 – Корені, реприза
22.30 – 23.00 – Гіт-парад український, реприза
23.00 – 24.00 – Клуб особистостей русинський, реприза
5.7.2021 – понеділок
18.15–18.40–Святкова програма (Р)
6.7.2021 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
7.7.2021 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Бесіда русинська
8.7.2021 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
19.00 – 20.00 – Клуб особистостей, український
9.7.2021 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
10.7.2021 – субота
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 21.00 – Мандрівка з музикою
21.00 – 21.30 – Мости, реприза
21.30 – 22.00 – Музика національностей, реприза
11.7.2021 – неділя
21.00 – 22.00 – Бесіда русинська, реприза
22.00 – 22.30 – Громадянський клуб, реприза
22.30 – 23.00 – Музика національностей, реприза
23.00 – 24.00 – Клуб особистостей русинський, реприза
12.7.2021 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
13.7.2021 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
14.7.2021 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Дзвони над країною, русинськи
15.7.2021 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
16.7.2021 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
17.7.2021 – субота
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Ми, русини
20.30 – 21.00 – Музика національностей, реприза
21.00 – 22.00 – Клуб особистостей український, реприза
22.00 – 23.00 – Мандрівка з музикою
18.7.2021 – неділя
09.00 – 10.00 – Літургія ГКЦ, Снина
21.00 – 22.00 – Бесіда русинська, реприза
22.00 – 22.30 – Мости, реприза
22.30 – 23.00 – Музика національностей, реприза
19.7.2021 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
20.7.2021 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
21.7.2021 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Бесіда русинська, реприза
22.7.2021 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – На словечко
23.7.2021 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
24.7.2021 – субота
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 –Корені, реприза
20.30–21.00–Гіт-парадукраїнський
21.00 – 22.00 – Національний журнал український, реприза
25.7.2021 – неділя
21.00 – 22.00 – Дзвони над країною, реприза
22.00 – 22.30 – Ми, русини, реприза
22.30 – 23.00 – Музика національностей, реприза
26.7.2021 – понеділок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
27.7.2021 – вівторок
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
28.7.2021 – середа
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)
19.00 – 20.00 – Там, у нас, реприза
29.7.2021 – четвер
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
30.7.2021 – п'ятниця
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)
31.7.2021 – субота
10.00 – 20.00 – Клуб особистостей русинський, реприза
20.00 – 20.30 – Громадянський клуб, реприза
20.30 – 21.00 – Музика національностей, реприза
21.00 – 22.00 – Національний журнал український
22.00 – 23.00 – На словечко, реприза

Зміна програми можлива.

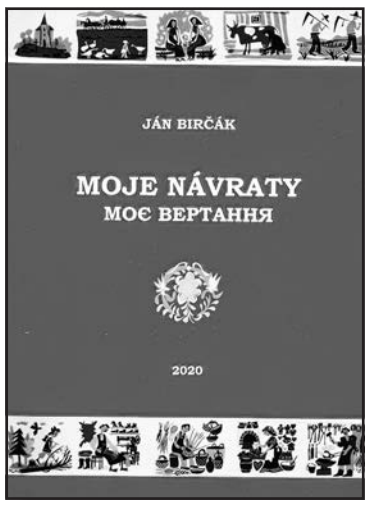

(Ján Birčák: Moje návraty. Моє вертання. Vydalo: D.A.H., s.r.o. Prešov, www. daň.sk, 2021, 211 s.)

«Моє вертання», вертання «до дитячих та хлоп'ячих літ – спогади про цей період мого життя. Не йдеться про хронологічні події, про якийсь щоденник, але скоріше про фрагменти моєї пам'яті про Волю, про те, що я особисто пережив або знаю з розповіді своїх предків та старших співгромадян або з хроніки місцевої школи. Йдеться про констатацію фактів, часто і моє особисте ставлення до них, тодішніх та пізніших» (с. 7). Такими словами звертається до читача у передмові до видання своєї книги професор Іван Бірчак.

Географічні та кліматичні умови даної області спричинилися до того, що в даній місцевості господарська діяльність мала хліборобсько-тваринницький характер. Ця діяльність мала натуральний характер, тобто була спрямована на задоволення власних потреб селян (розділи «Хліб наш насущний» та «Королівна нашої домашньої кухні»).

Стисло – в хронологічній послідовності, іноді сатирично підбарвлена, подається історіографічна інформація про село та його назву Руська Воля над Попрадом.

В книзі вміщений багатющий за обсягом ілюстративний матеріал – історичні чорно-білі світлини (51), які закомпоновані в гармонійній співзвучності з текстовою частиною книги, посилюють інформаційну цінність публікації і завдяки яким можна чіткіше і детальніше проникнути в пред'явлений матеріал. Ці унікальні фотографії на сьогодні вже неабиякої історичної, культурно-суспільної, наукової та документальної вартості, посідають вагоме місце в книзі. З-поміж історичних світлин, опублікованих у виданні, своєю неповторністю і вагомістю відзначається народний одяг – один з найхарактерніших з погляду етнічної історії і найбільш самобутній вияв народної культури, який є вдячним матеріалом для дослідження локальної історії. Слід згадати з цієї нагоди поміщені в книзі фотознімки: *Родина Плавчанова* в національному одязі 1920 р.; *Волянці за літнього святкового дня* – 1939 р. – всі в народному одязі; *Учні Народної школи у Руській Волі* – 1928 р.; *Волянські учні з класним вчителем Йосифом Няхаєм* – 1939 р.; на 77 сторінці вміщені три фотографії польського етнографа Романа Райнфуса (1910-1998) – автора понад 30 статей і праць з ділянки народної культури лемків, в тому числі й про лемківсько-бойківське пограниччя – все з 30-их років XX століття та багато інших. Тут слід згадати відому історичну світлину *Чоловік і жінка з Руської Волі в святковому вбранні* з 1866 року, оригінал якої зберігається в Етнографічному музеї в Петрограді (с. 211).

«До найвиразніших змін, які настали від моїх дитячих літ моєї генерації», – згадує професор Іван Бірчак, належить зміна діалекту, яким воляни та чирчани розмовляли. В розділі «Роздуми над волянською та чирчанською говіркою» автор книги публікує укладений ним неабиякої вартості «Список недавно забутих слів у волянській та чирчанській лексиці», в якому зафіксовано 299 вже недіючих і молодшому поколінню незрозумілих слів, які внаслідок певних історичних обставин вийшли з вжитку.

ВОЛЯНСЬКІ ВЕРТАННЯ

Не менш цікавим з погляду локальної історії є розділ про сільського бубнаря, який інформував односельчан про актуальні урядові інформації та новини; спогад про волянських євреїв і депортацію; події 1944 року чи визволення Волі Червоною армією.

Руська Воля над Попрадом і Лелюхів – поселення, розтягнуті на території двох держав в словацько-польському пограниччі. Після стислого екскурсу та жартівливих пригод волянських хлопців на кордоні автор згадує з неабияким співчуттям і пристрастю безглузду акцію «Вісла», внаслідок якої при допомозі польського війська лелюхівчани змушені були з великим плачем, жалем і болем примусово залишати свої споконвічні землі і господарства, які набули своєю невтомною працею і відходити в чужі, невідомі краї. Виселенцям дозволяли взяти особисті речі, запаси збіжжя, картоплі, а також худобу. Осирілий Лелюхів немовби крізь землю провалився. З депортованих лелюхівчан вже ніхто ніколи не повернувся назад.

Між населенням Волі та Лелюховом існували багаторічні, багаточисленні міжлюдські відносини, які в розділі наводить І. Бірчак. Крім того, в Лелюхові та його околиці в різний час діяли визначні діячі культурно-суспільного життя: Дмитро Вислоцький (1888-1968) – певний час працював як вчитель в Чирчу, пізніше редактор та видавець в США; д-р Зореслав Качмарський (1885-1944), колишній президент Лемківської республіки (1918-1920), до якої належав і Лелюхів. Свого часу в Лелюхові на греко-католицькій парафії проживав Никифор Лещак (1851-1914) – наприкінці XIX століття найвизначніший записувач лемківського фольклору, який зібрав 226 народних пісень в рідному селі Билічна, поблизу Лелюхова. І не в останньому разі між населенням Волі і Лелюхова існували, як наводить І. Бірчак, багаточисленні міжлюдські відносини, які роками зміцнювались та поглиблювались (розділ «Культурно-суспільні та родинні зв'язки»).

З волянської школи минулого століття хронологічно подана її історія й різні дитячі пригоди, не раз грубих та суворих, але радісних і світлих сторінок дитячого життя. З любов'ю і дитячою відвертістю автор згадує про важкі соціально-побутові умови тодішньої дійсності своїх родичів та, особливо, бабусі, які в його житті відігравали ту найсвітлішу сторінку його дитинства. А від чирчанської бабусі Марії Бірчак (1889-1975) врилося в його дитячу пам'ять ряд цікавих фольклорних зразків паремій, які поміщені в даній публікації, як, наприклад: *Ці мі шити, ці більїти, ці на одпуст іти?; Сілени пацери до неба не ідут; Гей, дідня, як буде півдня; Што з воза хпаво – то пропаво.*

Крім того, саме в цьому розділі подано найбільше число неабиякої вартості історичних фотографій зі шкільних років.

В публікації вдалося зафіксувати народні топонімійні найменування окремих хотарних назв, які є історичною народною пам'яттю, усною живою історією кожного села, яке старше покоління зберегло у своїй пам'яті: *на Щобы, на Теплику, на Семанчіну, Під Левкову, на Демчанску полянку, на Гаталівку* та інші.

Художнє оформлення титульної сторінки книги ілюстраціями академічної художниці Татяни Житнян художніми соціально-побутового та фольклорно-етнографічного спрямування вдало відповідають характеру видання.

Публікація професора Івана Бірчака знайомить читача з історією та важким багатогранним життям та народною культурою цього невеличкого, але надзвичайно цікавого куточка Північно-Східної Словаччини.

Книга написана словацькою і частково українською мовами, яскравим і барвистим художнім стилем і тому легко, плавно читається і сприймається.

Йосиф ВАРХОЛ.

NOVE ŽYTŤA
KULT MINOR
Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 71. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 €. Štvrťročné predplatné 2,60 €. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s.. Stredisko predplatného tlače. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o.. Krupinská 4, P. O.Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ
Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 71. Головний редактор Мирослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.